

جامعه‌شناسی
و
آموزش و پرورش

دیروز، امروز، فردا

دکتر غلامعباس توسلی

استاد دانشگاه تهران

سرشناسه	: توسلی، غلامعباس: ۱۳۱۴ -
عنوان و پدیدآور	: جامعه‌شناسی و آموزش و پرورش: دیروز، امروز، فردا /
مشخصات نشر	: تهران: علم، ۱۳۸۶
مشخصات ظاهری	: ۴۰۰ ص. جدول
شابک	: 9 - 805 - 405 - 964 - 978
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیا.
یادداشت	: کتابنامه: ص [۳۸۹] - ۳۹۹.
موضوع	: جامعه‌شناسی تربیتی.
رده‌بندی کنگره	: ۲ ج ۹ ت / LC ۱۹۱
رده‌بندی دیویی	: ۳۰۶ / ۶۳
شماره کتابخانه ملی	: ۱۰۵۲۳۲۷

نشر علم

جامعه‌شناسی و آموزش و پرورش

دکتر غلامعباس توسلی

چاپ اول: ۱۳۸۶

تیراژ: ۲۲۰۰ نسخه

حروفچینی: گنجینه

لینوگرافی: کوثر

چاپ: چاروشگران نقش

خیابان انقلاب - بین خیابان فخر رازی و دانشگاه شماره ۱۳۵۸ تلفن: ۶۶۴۶۵۹۷۰

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

شابک ۹ - ۸۰۵ - ۴۰۵ - ۹۶۴ - ۹۷۸

فهرست

بخش نخست - مقدمات و کلیات

مقدمه	۱۳
تعریف آموزش و پرورش و حد و حدود موضوع	۱۶
فصل اول - پاره‌ای از نظریات پرورشی از گذشته تا به حال	۱۹
۱- عهد قدیم	۲۰
۲- صاحب‌نظران دوران رنسانس	۲۰
۳- قرن هفدهم	۲۲
۴- صاحب‌نظران قرن هجدهم	۲۵
۵- قرن نوزدهم	۲۸
۶- افکار پرورشی در قرن بیستم	۳۴
دموکراسی و آموزش و پرورش	۳۸
آموزش و پرورش برتر چیست و چه اهدافی دارد	۳۹
فصل دوم - گرایش به جنبه‌های اجتماعی آموزش و پرورش	۴۳
۱- رابطه جامعه‌شناسی و آموزش و پرورش	۴۴
۳- مقایسه نظرات دورکیم و صاحب‌نظران آمریکائی	۵۳
ماکس وبر	۵۴

آموزش و کسب پایگاه اجتماعی.....	۵۵
۵- آموزش و پرورش و نظارت اجتماعی (در آمریکا).....	۵۷
فصل سوم - عوامل اجتماعی مؤثر بر آموزش و پرورش.....	۵۹
مطالعه نظام‌مند آموزش و پرورش.....	۶۱
۱- خانواده و خویشاوندی.....	۶۳
۲- خانواده به عنوان بستر استمرار یک فرهنگ واسط.....	۶۶
۳- تأثیر مستمر بر تربیت‌پذیری کودک.....	۶۷
۲- گروه‌های هم‌بازی، محلی و همسایگی.....	۷۳
۳- بازی، ورزش و سرگرمی.....	۷۶
۴- ارتباطات.....	۷۷
۵- فرهنگ، نمادها، مناسک.....	۸۳
۶- وجوه شاخص و تمایز فرهنگ، ادبیات و هنر.....	۸۵
برخی از منابع.....	۹۰

بخش دوم - دیدگاه‌ها و نظریه‌ها در جامعه‌شناسی آموزش و پرورش

فصل چهارم - آموزش و پرورش در چشم انداز کارکرد گرایانه.....	۹۳
۱- آموزش و پرورش و کارکرد همبستگی اجتماعی.....	۹۳
۲- آموزش و قواعد اجتماعی.....	۹۴
۳- آموزش و پرورش و تقسیم کار.....	۹۵
۴- نظرات دورکیم و مدرسه جدید.....	۹۵
انتقاد از دورکیم.....	۹۷
۵- آموزش و پرورش و ارزش‌های عام: دیدگاه تالکوت پارسونز.....	۹۷
آموزش و وفاق ارزش‌ها.....	۹۸

آموزش و انتخاب	۹۹
انتقاد از پارسونز	۹۹
۶- آموزش و پرورش و تخصیص نقش	۱۰۰
نقد دیویس و مور	۱۰۰
فصل پنجم - دیدگاه لیبرال	۱۰۱
۱- آموزش و پرورش و استعداد انسان - دیدگاه جان دیوئی	۱۰۱
۲- دیدگاه لیبرالی و سیاست‌های آموزش و پرورش	۱۰۲
۳- جامعه بدون مدرسه - ایوان ایلچ	۱۰۳
آرمان آموزش	۱۰۳
حقیقت یا واقعیت آموزش؟	۱۰۴
آموزش و پرورش و مسائل اجتماعی	۱۰۵
مدرسه زدایی	۱۰۵
فصل ششم - چشم‌انداز سوسیال دموکراسی در آموزش و پرورش	۱۰۷
۱- برابری فرصت‌ها	۱۰۷
۲- رشد اقتصادی	۱۰۸
انتقاد و ارزیابی از تئوری سوسیال دموکراسی	۱۰۹
برابری فرصت	۱۰۹
۳- مهارت‌های نیروی کار	۱۰۹
۴- انتقادهای مارکسیست‌ها	۱۱۱
فصل هفتم - آموزش و پرورش از دیدگاه مکتب تضاد	۱۱۳
۱- تربیت کارآموز در امریکای سرمایه داری	۱۱۳
۲- برنامه پنهان آموزش و پرورش	۱۱۴
۳- منافع نظام آموزش و پرورش برای سرمایه داری	۱۱۶

۴- توهم برابری فرصت‌ها.....	۱۱۷
فصل هشتم - هوش، موفقیت آموزشی و پاداش شغلی.....	
۲- نمادهای آموزش و پرورش.....	۱۲۱
۳- نقد و ارزیابی.....	۱۲۲
۴- مبارزه و استقلال نسبی در آموزش و پرورش.....	۱۲۴
۵- انتقاد به استقلال نسبی آموزش از سرمایه داری.....	۱۲۵
۵- فراگیری کار.....	۱۲۶
۶- فرهنگ ضد آموزشی.....	۱۲۶
۷- فرهنگ کارگری و فرهنگ آموزشی.....	۱۲۹
۸- سرمایه داری و فرهنگ آموزشی.....	۱۳۰
۹- ارزیابی و نقد نظریه «پل ویلیز».....	۱۳۱
فصل نهم - آموزش و پرورش - رویکرد کنش متقابل نمادین.....	
۱- خودپندای و درک معانی.....	۱۳۴
۲- نقش‌های اجتماعی.....	۱۳۵
۳- نوع‌شناسی، برجسب زنی و خودباوری پیروزمند.....	۱۳۶
۴- دسته‌بندی و طبقه اجتماعی.....	۱۳۷
۵- پی‌آمدهای طبقه‌بندی دانش‌آموزان.....	۱۳۸
۶- گروه‌بندی دانش‌آموزان هم سطح و هم معلومات کلاس.....	۱۴۳
۷- سازگاری دانش‌آموزان.....	۱۴۴
۸- ارزیابی چشم‌انداز تعامل گرا.....	۱۴۶
فصل دهم - عوامل مؤثر بر موفقیت تحصیلی.....	
۱- جنسیت و پیشرفت تحصیلی.....	۱۴۹
تبیین‌های انجام شده در باب تفاوت‌های جنسیتی و تاثیر آن در موفقیت	

۱۵۰	تحصیلی
۱۵۰	توانایی ذاتی
۱۵۱	۲- تاثیر طبقه بر تفاوت در موفقیت تحصیلی
۱۵۸	۳- ارزش ها، طبقات و موفقیت های آموزشی
۱۵۹	۴- خرده فرهنگ های طبقاتی و مسائل روش شناسی
۱۶۰	۵- مدرسه و خانه
۱۶۱	تاثیر علاقه والدین به تحصیل فرزندان
۱۶۲	۶- اجتماعی شدن قبل از مدرسه
۱۶۳	۷- انتقادات
۱۶۴	۸- معیارهای گفتاری
۱۶۶	الگوهای گفتاری و موفقیت های آموزشی
۱۶۷	انتقادات
۱۶۸	۹- محرومیت و فقر فرهنگی و آموزش و پرورش جبرانی
۱۷۰	۱۰- فضاهای برتر آموزشی
۱۷۳	فصل یازدهم - سرمایه فرهنگی و تفاوت در موفقیت
۱۷۵	۱- کارکرد اجتماعی حذف
۱۷۵	۲- جایگاه طبقاتی و امکان دستیابی به تحصیلات آموزشی - دیدگاه ریمون
۱۷۵	بودون
۱۷۶	اثرات اولیه و ثانویه قشریندی اجتماعی
۱۷۷	۴- هزینه و سود تحصیلات
۱۷۸	برنامه درسی مشترک و تساوی فرصت
۱۷۹	جامعه تساوی طلب و برابری فرصت ها
۱۸۱	فصل دوازدهم - آموزش و پرورش و نابرابری ها
۱۸۸	فراگیری زبان در سال های نخستین زندگی و تاثیر آن بر موفقیت تحصیل

۱۹۳	 دسترسی به آموزش عالی
۱۹۷	 دموکراتیزه کردن آموزش و پرورش و تحرک اجتماعی
۱۹۸	 برخی نابرابری‌ها در ایران
۲۰۴	 منابع
۲۰۷	 فصل سیزدهم - آموزش و پرورش و «تحرک اجتماعی»
۲۰۹	 ۱- تعریف تحرک اجتماعی
۲۱۰	 ۲- اهمیت مطالعه تحرک اجتماعی
۲۱۱	 ۳- مطالعه پتریم سوروگین در مورد تحرک اجتماعی
۲۱۲	 ۴- انواع تحرک اجتماعی
۲۱۸	 ۵- پایگاه و کانال‌های تحرک اجتماعی
۲۱۹	 ۶- کانال‌های تحرک اجتماعی
۲۱۹	 ۷- نظام‌های انتخاب
۲۲۰	 منابع

بخش سوم - آموزش و پرورش در ایران

۲۲۳	 فصل چهاردهم - نگاهی به گذشته آموزش و پرورش در ایران
۲۲۳	 مقدمه
۲۲۴	 ۱- تعلیم و تربیت پیش از اسلام
۲۲۶	 آموزش و پرورش و طبقات اجتماعی
۲۲۹	 سازمان تربیتی قبل از اسلام
۲۳۰	 ۲- تعلیم و تربیت بعد از اسلام
۲۳۱	 دوران آزاداندیشی
۲۳۴	 دوران محدودیت

۲۳۶	 دوران مغول
۲۳۷	 دوران صفویه
۲۴۳	 قاجاریه - دوره تحول
۲۴۶	 سازمان تعلیم و تربیت و موسسات آن
۲۴۸	 کتب و مواد درسی
۲۵۲	 دوگانگی تعلیم و تربیت در ایران بعد از اسلام
۲۵۴	 ۳- عصر جدید
۲۵۴	 دارالفنون
۲۵۸	 مدارس بعد از دارالفنون
۲۵۹	 آموزش ابتدایی
۲۶۰	 آموزش متوسطه
۲۶۲	 اعزام محصل به خارج
۲۶۳	 مشروطیت و آموزش و پرورش
۲۶۵	 کتب و مواد درسی
۲۶۶	 دوگانگی آموزش و پرورش بعد از تأسیس دارالفنون و تأثیر و تأثر آن
۲۷۰	 نتیجه
۲۷۲	 منابع و مآخذ
۲۷۵	 فصل پانزدهم - سنجش سطوح مختلف تحصیلی
۲۷۵	 سطوح تحصیلی از نظر اقتصاددانان و متصدیان تعلیم و تربیت
۲۷۶	 ۱- سنجش سطوح مختلف تحصیلی (مسائل متدولوژیک)
۲۸۰	 ۲- ضریب تحصیلی
۲۸۵	 ۳- هرم تحصیلی
۲۸۹	 ۴- تجزیه و تحلیل پویای دوره‌های تحصیلی
۲۹۱	 ۵- سنجش سطح تحصیلی
۲۹۳	 ۶- تعادل بین سطوح مختلف تحصیلی

فصل شانزدهم - گسترش سواد در ایران و توسعه آموزش ابتدایی و متوسطه ...	۲۹۵
گسترش سواد در ایران	۲۹۵
۱- سابقه آموزش و پرورش در جهان	۲۹۶
۲- سابقه آموزش و پرورش در ایران	۲۹۷
۳- تحول کمی آموزش و پرورش در ایران	۲۹۷
۴- بررسی عوامل آموزشی	۳۰۱
۵- ملاحظات در مورد داده‌های مربوط به نظام آموزشی در ایران	۳۰۵
۶- نسبت اشتغال به تحصیل در گروه‌های سنی مختلف	۳۰۵
۷- آموزش پیش‌دبستانی	۳۰۶
۸- آموزش دبستانی	۳۰۷
۹- میزان مردودی در آموزش ابتدایی	۳۰۸
۱۰- توزیع سنی دانش‌آموزان در سال اول ابتدایی	۳۰۸
۱۱- آموزش متوسطه (راهنمایی، دبیرستان، تربیت معلم و هنرستان)	۳۰۹
ملاحظات در مورد آمار بی‌سوادی در ایران	۳۱۰
منابع و مأخذ	۳۱۳
فصل هفدهم - بررسی کمیت و کیفیت آموزش عالی در ایران	۳۱۵
مقدمه	۳۱۵
۱- رشد جمعیت جهان و انعکاس آن در افزایش تعداد محصلین و دانشجویان	۳۱۶
۲- دیدگاه‌ها و نظریه‌ها در مورد آموزش عالی	۳۱۹
۳- کارکردهای مفروض آموزش عالی در ایران	۳۲۲
ساختار آموزش عالی در ایران و روند رشد کنونی	۳۲۷
آمارهای سال ۱۳۸۴-۸۵ آموزش‌های ایران	۳۳۰
توزیع و ترکیب جمعیت دانشجو در گذشته و حال	۳۳۴
۶- ناهماهنگی در سطوح تحصیلی و توزیع برحسب رشته	۳۳۷
برخی شاخصهای کیفی در آموزش عالی	۳۳۸
۸- توزیع تعداد اعضای هیئت علمی تمام وقت مراکز آموزش عالی دولتی و ..	۳۴۰

۳۴۰	غیردولتی برحسب عنوان دانشگاهی
۳۴۱	۹- دگرگونی در موقعیت زنان در آموزش عالی در دهه ۱۳۷۰
۳۴۱	اعضای هیئت علمی مراکز آموزش عالی دولتی برحسب نوع استخدام
۳۴۶	۱۰- شاخص فراغت از تحصیل دانشجویان
۳۴۷	دانش آموختگان
۳۵۰	۱۱- نابسامانی و مشکل فارغ التحصیلان در حال و آینده
۳۵۵	۱۲- مسئله پژوهش و تولیدات علمی
۳۵۷	۱۳- شاخص بودجه و هزینه‌ها:
۳۵۹	نسبت هزینه‌های آموزش عالی به تولید ناخالص ملی (G.N.P)
۳۶۳	نقش آزادی در رشد استعدادها و پیشرفت علمی
۳۶۸	آموزش عالی، گذشته، حال، آینده
۳۷۱	فصل هجدهم - جهانی شدن و آموزش عالی
۳۷۱	مقدمه
۳۷۴	جهانی شدن پژوهش و توسعه
۳۷۵	بعضی عوامل مؤثر در تولید علم
۳۷۵	توده‌ای شدن آموزش عالی: توسعه بخش عرضه
۳۷۶	دانش تخصصی: توسعه در بخش تقاضا
۳۷۷	تولید دانش مشارکتی
۳۸۰	تولید دانش مشارکتی: الگویی جدید برای دانشگاه‌ها
۳۸۳	انتقال به صنایع علمی
۳۸۴	اهمیت خاص خدمات تولیدکنندگان
۳۸۹	منابع و مآخذ
۳۸۹	الف - منابع فارسی
۳۹۲	منابع انگلیسی